

MILJØSTRATEGISK ÅRSMØDE 2017

Aalborg Universitet København
A.C. Meyers Vænge 15, 2450 København SV

www.miljostrategisk.dk

Programhæfte

- **Oversigtsprogram**
- **Om Miljøstrategisk Årsmøde**
- **Program for sessioner**
- **Praktisk information**

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
OVERSIGTSPROGRAM FOR MILJØSTRATEGISK ÅRSMØDE 2017	3
VELKOMMEN TIL MILJØSTRATEGISK ÅRSMØDE 2017	4
OM MILJØSTRATEGISK ÅRSMØDE	5
CIRKULÆR ØKONOMI FRA ET BORGER- OG FORBRUGERPERSPEKTIV	6
INFRASTRUKTURER, EJERSKAB OG DEMOKRATI.....	9
PRAKTISKE FORHOLD VEDRØRENDE MILJØSTRATEGISK ÅRSMØDE 2017	12

OVERSIGTSPROGRAM FOR MILJØSTRATEGISK ÅRSMØDE 2017

Sted: Aalborg Universitet, A.C. Meyers Vænge 15, 2450 København SV

Lokaler: Bygning D, 3. sal (Frederikskaj 10A)

Lokaler til tema-sessioner: Cirkulær økonomi 3.114 og Infrastrukturer, ejerskab og demokrati: 3.152

Torsdag d. 30. november 2017	Fredag d. 1. december 2017
Kl. 8.30 – 9.00: Registrering og morgenkaffe: <i>Caféområdet, Bygning D, 3. sal</i>	Kl. 8.30 – 9.00: Registrering og morgenkaffe: <i>Caféområdet, Bygning D, 3. sal</i>
Kl. 9.00 – 9.30: Lokale 3.114 Velkomst til Miljøstrategisk Årsmøde 2017 <i>v. Michael Søgaard Jørgensen, Aalborg Universitet og IDA Grøn Teknologi</i> <i>Ulrik Jørgensen, Aalborg Universitet og IDA</i> <i>Teknologivurdering</i>	Kl. 9.00 – 11.00: To parallelle tema-sessioner – Del 3: <ul style="list-style-type: none"> • Cirkulær økonomi fra et borger- og forbrugerperspektiv (3.114) • Infrastrukturer, ejerskab og demokrati (3.152) Hvad kunne være næste skridt? Hvem vil gøre hvad? Kaffepause ca. kl. 10.45: <i>Café-området</i>
Kl. 09.30 – 12.30: To parallelle tema-sessioner – Del 1: <ul style="list-style-type: none"> • Cirkulær økonomi fra et borger- og forbrugerperspektiv (3.114) • Infrastrukturer, ejerskab og demokrati (3.152) Kaffepause ca. kl. 11.00: <i>Café-området</i>	Kl. 11.00 – 12.30: Lokale 3.114 Fremlæggelse af diskussioner fra de parallelle sessioner. Udvikling af strategiske udmeldinger på tværs af sessionerne: <ul style="list-style-type: none"> • Erfaringer og udfordringer • Nye eksperimenter? Nye samarbejder? Nye analyser? • Erfaringer med processen på Årsmødet 2017
Kl. 12.30 – 13.15: Frokost: <i>Kantinen Bygning B, FKJ12, stuen</i>	Kl. 12.30-13.00: Lokale 3.114 Fremlæggelse af strategiske udmeldinger. Pressemøde
Kl. 13.15 – 15.30: To parallelle tema-sessioner – Del 2: <ul style="list-style-type: none"> • Cirkulær økonomi fra et borger- og forbrugerperspektiv (3.114) • Infrastrukturer, ejerskab og demokrati (3.152) Kaffepause ca. kl. 15.00: <i>Café-området</i>	Kl. 13.00: Tak for i dag og frokost to-go <i>Caféområdet, Bygning D, 3. sal</i>
Kl. 15.30 – 16.00: Lokale 3.114 Opsamling fra Dag 1 på tværs af tema-sessionerne	

VELKOMMEN TIL MILJØSTRATEGISK ÅRSMØDE 2017

Miljøstrategisk Årsmøde 2017 er tredje Årsmøde i udviklingen af en tradition med årlige strategiske miljødialoger, hvor man i et tværfagligt og tværorganisatorisk forum diskuterer, om vi er på vej mod et mere bæredygtigt Danmark - og hvordan Danmark kan udvikles i en mere bæredygtig retning.

Årsmødets overordnede temaer er:

- Hvor står Danmark bæredygtighedsmæssigt?
- Hvad er erfaringerne fra de seneste analyser, virkemidler og eksperimenter?
- Hvad kunne være næste skridt?
- Hvem kunne gøre hvad for at fremme bæredygtig omstilling?

Årsmødets opbygning

Sammen med dette programhæfte er udarbejdet rapporten "Oplæg til Miljøstrategisk Årsrapport 2017", som indeholder de analyser, som danner baggrund for diskussionerne på Miljøstrategisk Årsmøde 2017.

Årsmødet er begge dage organiseret omkring to parallelle tema-sessioner med fokus på bæredygtig omstilling med udgangspunkt i følgende perspektiver:

- Cirkulær økonomi fra et borger- og forbrugerperspektiv
- Infrastrukturer, ejerskab og demokrati

På Årsmødets Dag 2 om formiddagen fortsættes Dag 1's dialoger i de samme to parallelle sessioner. Derefter drøftes og planlægges i en fælles session sidst på formiddagen arbejdet med de strategiske udmeldinger, der kan laves på baggrund af drøftelserne på Årsmødets første dag.

Derudover vil der også være mulighed for at snakke om erfaringerne med formen på Miljøstrategisk Årsmøde 2017, så overvej løbende gennem Årsmødet hvordan vi udvikler Miljøstrategisk Årsmøde som dialogforum og institution i fremtiden.

De to tema-sessioners fokus samt individuelle programmer er kort skitseret på hhv. s. 6 og s. 9 i dette programhæfte.

Ingeniørforeningen og Aalborg Universitet støtter afholdelsen af Miljøstrategisk Årsmøde 2017.

OM MILJØSTRATEGISK ÅRSMØDE

Formålet med Miljøstrategisk Årsmøde

I 2014 tog en kreds af forskere, konsulenter, rådgivere m.fl. fra en række universiteter og organisationer initiativ til at skabe Miljøstrategisk Årsmøde som et forum, hvor man mødes og deler erfaringer under overskriften "På vej mod et mere bæredygtigt Danmark?".

En væsentlig anledning til initiativet er, at den offentlige debat om bæredygtig udvikling ofte kun fokuserer på økonomiske vurderinger og ikke inddrager de mange andre former for viden og erfaringer om bæredygtig omstilling fra forskning, udvikling, eksperimenter m.m. rundt omkring i Danmark. Formålet med initiativet er at skabe Miljøstrategisk Årsmøde som en institution, der sikrer en fremadrettet diskussion om bæredygtig omstilling i Danmark på tværs af fagligheder og organisatoriske tilhørsforhold ved hjælp af et Årsmøde og en Årsrapport. I Miljøstrategisk Årsrapport publiceres oplæg og diskussioner fra Årsmødet.

Organisation og økonomi

Miljøstrategisk Årsmøde ledes af en initiativgruppe med repræsentanter fra de institutioner og organisationer, der gerne vil udvikle ideen og konceptet, evaluere erfaringerne og deltage i planlægningen af aktiviteterne. Gruppen består p.t. af 15-20 personer og er åben. Gruppens kontaktperson er Michael Søgaard Jørgensen, msjo@plan.aau.dk, tlf. 99 40 29 67.

Miljøstrategisk Årsrapport 2017

Forud for årsmødet i 2017 er rapporten "Oplæg til Miljøstrategisk Årsrapport 2017" fremsendt til deltagerne. Den endelige udgave af Årsrapporten udgives i begyndelsen af 2018 hvor resultater af diskussionerne på Årsmødet formidles.

Årsrapporten fokuserer inden for de to samfundsområder, der er i fokus på Årsmødet 2017 – cirkulær økonomi fra et borger- og forbrugerperspektiv samt infrastrukturer, ejerskab og demokrati - på de fire overordnede problemstillinger, som er Miljøstrategisk Årsmødes fokus:

- Hvor står Danmark bæredygtighedsmæssigt?
- Hvad er erfaringerne fra de seneste analyser, virkemidler og eksperimenter?
- Hvad kunne være næste skridt?
- Hvem kunne gøre hvad for at fremme bæredygtig omstilling?

AAU-sekretariatet for Årsmødet redigerer Årsrapporten og koordinerer arbejdet med Årsrapporten. Årsrapportens målgrupper er:

- Forskere på universiteter, tænketanke og andre vidensinstitutioner;
- Frivillige og ansatte i NGO'er og faglige foreninger og organisationer;
- Politikere samt statslige og kommunale embedsfolk;
- Journalister på forskellige elektroniske og skrevne medier: radio, TV, fagtidsskrifter m.m.

Miljøstrategisk Årsmøde på de sociale medier

Miljøstrategisk Årsmøde har en hjemmeside www.miljostrategisk.dk og desuden en åben Facebook-gruppe med navnet "Miljøstrategisk Årsmøde".

CIRKULÆR ØKONOMI FRA ET BORGER- OG FORBRUGERPERSPEKTIV

Sessionsarrangører og -koordinatører: *Michael Søgaard Jørgensen, AAU og IDA Grøn Teknologi; Katrine Vestergaard Petersen, AAU; Kristoffer Ravnø, Naboskab; Morten Risom Nielsen, Ung Energi; Pernille Hagedorn Rasmussen, IDA.*

Formålet med temaet er at anlægge et kritisk blik på cirkulær økonomi og diskutere hvorvidt og hvordan det er muligt at opnå væsentlige reduktioner af ressourceforbruget ved hjælp af konceptet og udfolde et perspektiv på cirkulær økonomi, der ser på mulighederne for 'slowing down' ressourcestrømme og ressourceforbrug ved at produkter får længere levetid, og ved at produkter deles. Formålet er at supplere det hidtidige fokus, der har været på 'closing the flows' og genanvendelse. Der vil bl.a. være et kritisk blik på forbrugssamfundets mekanismer, som en mainstream forståelse af cirkulær økonomi ikke tager fat på. Nogle forståelse af cirkulær økonomi kan ses som en afpolitisering af det at skabe affald, fordi 'man jo bare lukker kredsløbene'. I sessionen vil der bl.a. være fokus på erfaringer med deleøkonomi i boligområder, erfaringer fra reparationsværksteder samt på muligheder og barrierer for at virksomheder arbejder med at forlænge levetider for produkter gennem bl.a. systematisk anvendelse i produktion og innovation af informationer fra service, reparation, kundeklager m.m.

Sessionen er beskrevet med et program nedenfor og et baggrundsnotat indeholdende konceptbeskrivelser, perspektiver og konkrete initiativer til cirkulær økonomi i rapporten "Oplæg til Miljøstrategisk Årsrapport 2017", som er udsendt forud for Årsmødet.

Program for dag 1 (30. nov.) – Cirkulær Økonomi

Lokale: Bygning D, lokale 3.114

Tid	Beskrivelse
09.30	Introduktion og formål med formiddagens session med fokus på socialøkonomiske tiltag til at fremme cirkulær økonomi og reparationsøkonomiske initiativer til at forlænge produkters levetid
09.45-12.30	Sessionen vil gennemgå forskellige erfaringer, muligheder og problemstillinger med præsentationen af en række oplæg som danner baggrund for efterfølgende diskussioner i plenum. <ul style="list-style-type: none"> • Oplæg v. Øystein Leonardsen, Kvartermanager, Københavns Kommune: Områdefornyelse Sydhavnen: Cirkulær økonomi på distriktsniveau • Oplæg v. Mikkel Brandrup, Dansk Affaldsforening: Socialøkonomiske reparationsvirksomheder • Oplæg v. Mads Nyvold, Ingeniøren: Planlagt forældelse og den spirende reparationsbevægelse

12.30-13.15	Frokost
13.15	Introduktion og formål med eftermiddagens session om deleøkonomiens muligheder og udfordringer
13.30-15.30	Sessionen vil gennemgå forskellige erfaringer, muligheder og problemstillinger med præsentationen af en række oplæg som danner baggrund for efterfølgende diskussioner i plenum <ul style="list-style-type: none"> • Oplæg v. Stig Hirsbak og Rikke Moalem, Aalborg Universitet København: Brug af produktdata til at forberede og fremme genbrug i fremtidens cirkulære samfund • Oplæg v. Helene Eskildsen og Signe Landon, Agenda Center Albertslund: Delefællesskaber i Albertslund • Oplæg v. Kristoffer Ravnboel, Naboskab: Om dele- og bytteordninger i boligområder
15.30-16.00	Opsamling og planlægning af diskussionen næste dag

Program for dag 2 (1. dec.) – Cirkulær Økonomi (kl. 9.00-13.00)

På Årsmødets 2. dag, 1. december, fortsætter diskussionen om deleøkonomiske tiltag som efterfølges af en opsamling på tværs af temaerne for årsmødet samt fælles diskussion af strategiske udmeldinger.

Lokale: Bygning D, lokale 3.114

Tid	Beskrivelse
09.00	Introduktion til formiddagens korte session: nye perspektiver på gårsdagens dialoger og diskussion af mulige næste skridt, eksperimenter og samarbejder.
09.20-10.45	<ul style="list-style-type: none"> • Oplæg v. Nina Thorsted Petersen, Odense Biblioteker: Udlån af bæredygtighedskits - erfaringer og planer. Efterfølgende diskussion i plenum Kaffepause
11.00-12.30	Plenumsession: Fremlæggelse af diskussioner fra de parallelle sessioner. Udvikling af strategiske udmeldinger på tværs af sessionerne. Evaluering af Årsmødet.
12.30-13.00	Fremlæggelse og pressemøde

Årsmødet i år lægger vægten på dialog, så der er afsat kortere tid (15 min.) til de enkelte oplæg for at give mere tid til diskussion af vurdering af den aktuelle udvikling og hvilke handlinger, der er nødvendige. Formmæssigt betyder det, at vi organiserer sessionerne i et seminarformat, og der bliver udarbejdet et sæt af spørgsmål til hver session, som lægger op til debat.

De strategier, undersøgelser og overvejelser, der præsenteres på Årsmødet, rejser en række spørgsmål i relation til udvikling af strategier for cirkulær økonomi fra et borger- og forbrugerperspektiv

- Hvad betyder delefællesskaber for sociale relationer i bolig- og lokalområder?
- Hvordan kan de forskellige erfaringer inden for delefællesskaber og reparationsøkonomi udbredes gennem kopiering og opskalering? Og hvilke nye samarbejder og strukturer er nødvendige?
- Hvordan kan man måle klimaeffekterne ved delefællesskaber og reparationsaktiviteter?
- Er det muligt at minimere eller forsøge at undgå rebound-effekter forårsaget af deleøkonomiske aktiviteter? Hvordan?
- Hvordan kan reparations- og deleøkonomiske initiativer udbredes uden at komme i konflikt med kommunalfuldmagten eller være konkurrenceforvridende?
- Hvordan kan borgere motiveres til at dele og reparere mere og af hvem skal det faciliteres?
- Hvordan kan erfaringer fra reparationsværksteder og reparationscafeer anvendes til at lægge pres på producenter og detailhandel til at sikre længere produktlevetider og lettere adgang til reparation af produkter?
- Hvordan flyttes det politiske fokus inden for cirkulær økonomi til i højere grad at være på hvad der produceres og hvorfor, på produkters levetid og forældelse og produkters begrænsede anvendelse?

INFRASTRUKTURER, EJERSKAB OG DEMOKRATI

Sessionsarrangører og –koordinatore: *Ulrik Jørgensen, AAU og IDA Teknologivurdering; Kjeld Allan Larsen, Netværket for Bæredygtig Trafik; Henning Bo Madsen, Vedvarende Energi; Jens Stissing Jensen, AAU; Keld Simonsen*

Temaet ser kritisk på de statslige strategier for privatisering og markedsudvikling på mange af samfundets centrale infrastrukturområder - energi, vand, affald, transport - som begrænser borgernes og lokalsamfunds muligheder for indflydelse på infrastrukturernes udvikling og samtidig begrænser mulighederne for samfundsmæssig planlægning af optimering og strategisk omstilling af infrastrukturer. Infrastrukturer er meget centrale for samfundets sociale, økonomiske og miljømæssige udvikling. Temaet sætter bl.a. fokus på erfaringer med forskellige ejerformer, erfaringer med at lokalsamfund påtager sig en aktiv rolle i bæredygtig udvikling af f.eks. energisystemet, erfaringer med indbyggede antagelser i de modeller, der anvendes til at vurdere hvad der siges at være samfundsøkonomisk optimalt, og de markedsmodeller, der konstrueres.

Sessionen er beskrevet med et program nedenfor og et baggrundsnotat i rapporten "Oplæg til Miljøstrategisk Årsrapport 2017", som er udsendt forud for Årsmødet.

Program for dag 1 (30. nov.) – Infrastrukturer, ejerskab og demokrati

Lokale: Bygning D, lokale 3.152 (plenum i lokale 3.114)

Tid	Beskrivelse
09.00-09.30	Fælles velkomst
09.30	Introduktion og formål med formiddagens session. Oplæg v. Ulrik Jørgensen, AAU: Den politiske kontrovers om privatisering
10.00	Oplæg v. Jens Stissing Jensen, AAU: Hvad indebærer kravet om 'effektivitet'?
10.20	Oplæg v. Kasper Fogh, CEVEA: Er der en fremtid for fælleseje?
11.00	Diskussion og kaffepause
11.45	Oplæg v. Lasse Olsen, Aalborg rådmand og forsyningsformand: Erfaringer med overtagelse og omstilling af forsyningsvirksomheder.
12.10	Oplæg v. Palle Bendsen, NOAH: Internationale erfaringer med ejerskab og NGO'ers arbejde på området.
12.30-13.15	Frokost

13.15	Oplæg v. Mette Godiksen, Dansk Affaldsforening: Erfaringer med forskellige ejerformer.
13.50	Oplæg v. Henning Bo Madsen, VE: EU's politik omkring borgerinddragelse på energiområdet og NGO'ers arbejde med lokale organiseringer/strategier.
14.10	Oplæg v. Erik Christiansen, EBO consult+REScoop: Lokale og internationale erfaringer med kooperativer.
14.30	Oplæg v. Mads Peter Schreiber, Høje Taastrup EMC+VedvarendeEnergi: Erfaringer fra opstart af sol- og vindprojekter.
14.50	Kaffepause
15.10-16.00	Diskussion og opsamling af erfaringer.

Program for dag 2 (1. dec.) – Infrastrukturer, ejerskab og demokrati (kl. 9.00-13.00)

Lokale: Bygning D, lokale 3.152 (plenum i lokale 3.114)

Tid	Beskrivelse
09.00-11.00	Nye perspektiver på gårsdagens dialoger og diskussion af mulige næste skridt, eksperimenter og samarbejder.
11.00-12.30	Plenumsession: Fremlæggelse af diskussioner fra de parallelle sessioner. Udvikling af strategiske udmeldinger på tværs af sessionerne. Evaluering af Årsmødet.
12.30-13.00	Fremlæggelse og pressemøde

Årsmødet i år lægger vægten på dialog, så der er afsat kortere tid (15 min.) til de enkelte oplæg for at give mere tid til diskussion af vurdering af den aktuelle udvikling og hvilke handlinger, der er nødvendige. Formmæssigt betyder det, at vi organiserer sessionerne i et seminarformat, og der bliver udarbejdet et sæt af spørgsmål til hver session, som lægger op til debat.

De strategier, undersøgelser og overvejelser, der præsenteres på Årsmødet rejser en række grundlæggende spørgsmål i relation til infrastrukturer, ejerskab og demokrati:

Hvad betyder størrelse, koordination og effektivitet for kvaliteten af forsyningssektorens ydelser?

Et spørgsmål, som leder direkte videre til spørgsmålene:

- *Hvad er det for væsentlige, strategiske samfundsmæssige opgaver, som forsyningssektoren skal opfylde ud over at være en sikker og effektiv leverandør af ydelser i form af vand, energi m.v.?*
- *Hvad betyder de geografiske og teknologiske forskelle på forsyningsvirksomhedernes ydelser for størrelsen og samarbejdet mellem forsyningselskaber?*
- *Hvilke multifunktionelle krav stilles der til de forskellige forsyningsområder?*

I relation til politisk ledelse, demokrati og professionalisme er følgende spørgsmål i hvert fald centrale:

- *Hvilke former for politisk ledelse er relevant i en tid hvor bæredygtig omstilling og klimatilpasning måske er vigtigste politiske udfordring?*
- *På hvilke måder kan forsyningssektoren bidrage til forandring og støtte leverandørvirksomheders innovation og konkurrenceevne?*

Med udgangspunkt i historiske erfaringer, er det meget relevant at få diskuteret:

- *Er lokalt ejerskab med til at fremme demokratisk medborgerskab, og hvorledes kan dette organiseres og sikres?*
- *Hvilke konflikter er der evt. mellem lokalt ejerskab og behovet for en koordineret, fleksibel og multifunktionel forsyningssektor?*

PRAKTISKE FORHOLD VEDRØRENDE MILJØSTRATEGISK ÅRSMØDE 2017

Lokaler

Miljøstrategisk Årsmøde 2017 afholdes i København på Aalborg Universitets campus, som har reception og hovedindgang i A.C. Meyers Vænge 15, 2450 København SV.

Ved receptionen vil der være skiltning og vejledning, der viser vej til de lokaler på 3. sal i Bygning D, der har adressen Frederikskaj 10A, hvor Årsmødets plenum og temasessioner afholdes.

Plenum-sessioner gennemføres i rum 3.114, mens de to parallelle temasessioner gennemføres i rummene 3.114 (cirkulær økonomi) og 3.152 (infrastruktur, ejerskab og demokrati).

I området mellem disse rum er der et fællesareal, hvor der er registrering og udlevering af Årsmøde-materiale, og hvor der vil blive serveret kaffe og forfriskninger i pauserne. Det vil her også være muligt at placere materiale om andre konferencer, publikationer m.m.

Frokosten bliver serveret i kantinen i stueetagen i bygning B, som har adressen Frederikskaj 12.

Kørselsvejledning til campus og kort over campus findes på universitets hjemmeside på dette link:
<http://www.aau-cph.dk/om-aau-cph/korselsvejledning>

Parkering

På Aalborg Universitets campus i Sydhavnen er der parkeringspladser med gratis parkering i 3 timer, hvis man stiller sin P-skive. Hvis man skal parkere hele dagen, skal man have en parkeringstilladelse i receptionen på A.C. Meyers Vænge 15, der skal placeres i bilens forrude.

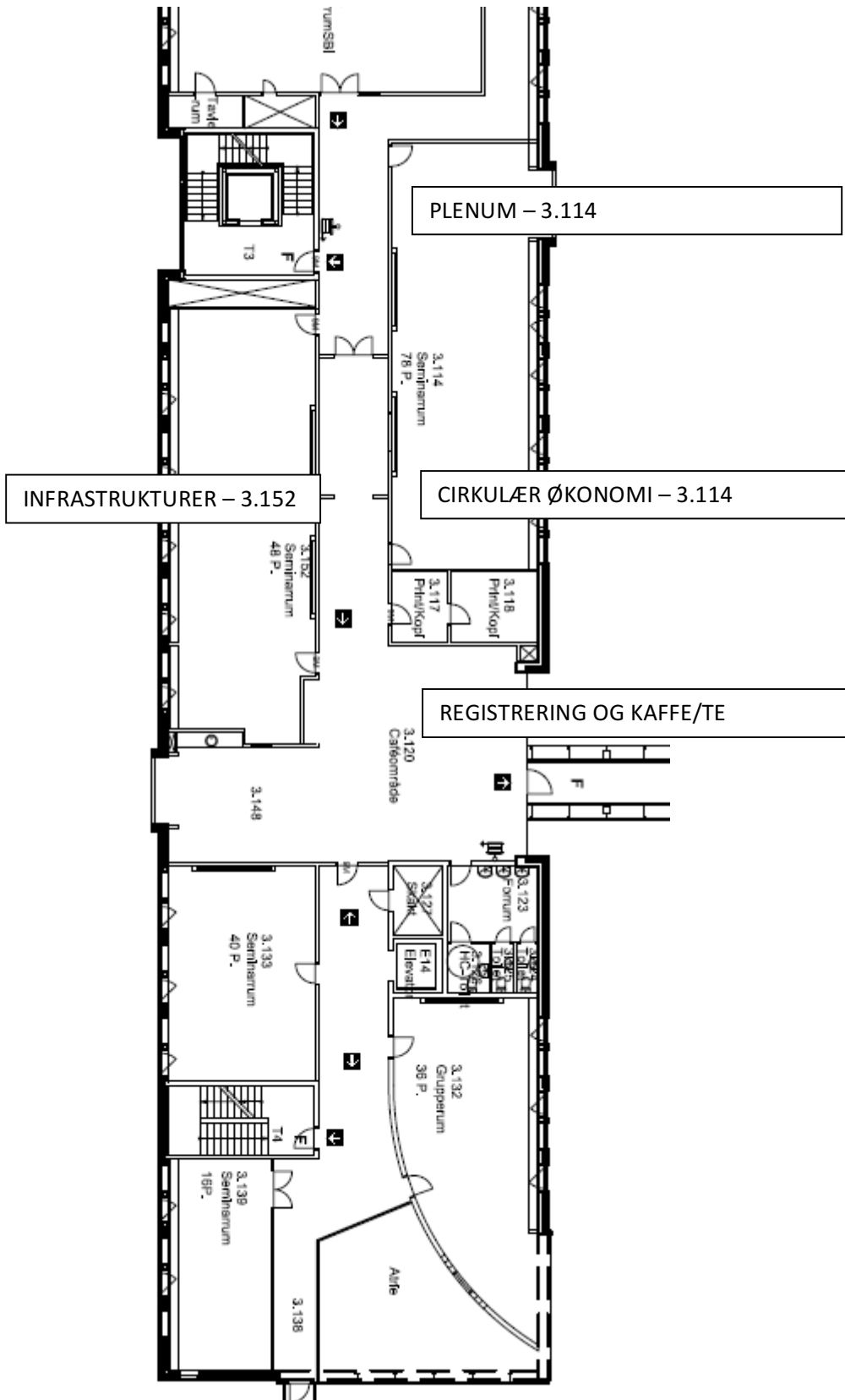
Det er vigtigt at huske at sætte P-skiven, mens man henter sin parkeringstilladelse - ellers kan man risikere at nå at få en bøde, inden man kommer tilbage til bilen!

Det er muligt at parkere direkte ved bygningen Frederikskaj 10A eller ved en større parkeringsplads foran A.C. Meyers Vænge 15.

Kontakt vedrørende Miljøstrategisk Årsmøde 2017

- Michael Søgaard Jørgensen, AAU, msjo@plan.aau.dk, tlf. 99 40 29 67
- Ulrik Jørgensen, AAU, uljo@plan.aau.dk, tlf. 99 40 37 28
- Katrine Vestergaard Petersen, AAU, tlf. 60 19 39 88 (vedrørende praktiske forhold og kun under selve Årsmødet)
- Annette Bagge Poulsen, Ingeniørforeningen, tlf. 51 19 83 41 (vedrørende praktiske forhold og kun under selve Årsmødet)

Lokaleoversigt

Kort over Aalborg Universitets campus i København

